

Українські ВІСТІ

UKRAINIAN
NEWS

ВИХОДИТЬ ЩОЧЕТВЕРГА
Ціна 1 RM.

В останні години

- * **НАНКІН.** Головнокомандувач китайських урядових військ в Манджурії наказав розпочати знову наступ проти комуністичних військових сил.
- * **НОЙ-ДЕЛІ.** Індійські партії погодилися утворити перехідний тимчасовий уряд Індії.
- * **МОСКВА.** В Москві відбувається конгрес Організації світових профспілок. Обмірковуються такі питання: ставлення до Союзу Контрольної Ради в Берліні, представництво організації профспілок при ООН, відновлення діяльності профспілок в Греції та заходи проти уряду Франко в Іспанії.
- * **ВАТИКАН.** Черчил мав довгу розмову з Папою.
- * **БІЛГОРОД.** На основі нової угоди, укладеної 8 червня в Москві, Советський союз буде постачати Югославію зброєю й боєприпасами.
- * **БУЕНОС-АЙРЕС.** Спроба частин парагвайської армії повалити уряд не вдалася. Президент докт. Мореніго перебрав на себе військову владу і відновив порядок.
- * **ПАРИЖ.** Щоб уможливити створити новий уряд, французький прем'єр міністер Гуен погодився подати з своїм кабінетом до димісії.

Число 21-22 (28-29).

20 червня 1946 р.

РІК II.

22 червня 1941 року

ОСТАННІЙ ШАНС?

„Підпорядковуючись літочисленню, наближається день, в який ми втретє згадаємо час, коли ми перейшли кордони на схід, а тим самим вступили в землю нічию — землю нашого майбутнього“.

Мені ці слова з німецької преси, підписані досить знайомим німецьким журналістом Бертом Негеле, врзалися в пам'ять. Це було дійсно під час „повороту до виходу“, на третьому році німецько-російських змагань за „землю нічию“, а в перекладі на людську мову — за нашу землю, землю наших предків. Німецькі армії стояли тоді там, звідки вийшли перед трьома роками, і військовий кореспондент вважає за потрібне казати: „З безколючних східно-фронтових років зачерпнули ті вояки науку, що це цілком від них залежить, чи втрачене ними одного разу збудеться наново і тим самим тривання нації буде забезпечене“.

Міркування не позбавлені цінності. Тим більше, що були вони висловом не фізичного в тих людях, а скорше висловом їх віри та їх духу. Ми чули їх не тільки з уст фізичних людей німецької національності, ми чули і ще зараз чуємо їх, як співзвучність усієї природи, з якої виходить поняття „німецькість“.

Україна, земля наших предків, земля злита кров'ю наших людей, називається новим терміном — „земля нічия“. Трактуються її, як порожній терен, де два хижакки мають право та місце постійно зводити невіршальні бої за її посідання.

Чому, якими законами Божими і людськими, ці поняття мають на землі місце? Чому в Європі, навіть і сьогодні, десь там в глибинах людського думання стирчать сакральні твердження, що Україна, як така, як земля, як місце, як духовість і культура, має бути трактована поза часом і простором, як також поза звичайними нормами, що стосуються до кожного живої і діючого на нашій планеті народу? Хто і кому дав на це право і чому декому здається, що цими справами можна легковажити?

Щоб на ці питання відповісти, згадаємо якраз з дуже нефортунних дат нашої історії, дату 22 червня 1941 року, коли було зроблено практичну спробу переступити через встановлені на землі природою закони. Тоді, без нашої згоди і нашого відома, пущено в рух велитенську мілітарну силу, що мала з України зробити „райхскомісаріят“, а тим самим „забезпечити“ тривання німецької нації“. З другого боку, без нашої згоди і нашого відома, під проводом Жукових та Козлових створено з башкирців, таджиків та інших чотири „українські“ армії, які український народ „визволили“ та створили на його землі форпост „тривання російської нації“.

Наслідком цього є, що російська, чи, пак, советська, нація

сягає сьогодні майже по Райн, а німці в своїх думках і душах чекають моменту, щоб справдилось пророцтво Геббельса останніх днів, коли то „німецький народ вкриє себе лавром найбільшої перемоги в його історії“. Наслідком того також є, що цілий світ з чисельними конференціями і до цього дня не знає, що саме має зробити з цими двома хижими постатями — однією, що посаджена тимчасово за ґрати, і другою, що беззастережно грасує по Європі.

І дійсно, коли дивитись на справу в її фактичному і прямому стані, то порятунку нема. Росія, як така, проломилася ґрати своєї клітки. Вона сатанинською вирвою схопила назад свою вікову жертву. Але це не значить, що Німеччина за ґратами з її сімдесят, чи вісімдесят мільйонами населення, задовольниться своїм становищем, що вона забуде свої походи, що перестане рахувати затрачені там жертви, що зрічеться свого духового наставлення на схід, щоб шукати простору та пригоди. **Ніколи цього не станеться, як довго там на сході, між Росією та Німеччиною буде знаходитись „порожнє“ під політичним оглядом місце, якщо та „земля нічия“ не стане землею того народу, що з великою густотою заселює всі її закутки; поки той народ не одержить повних і суверенних прав до тієї землі, під виглядом держави всіма признаної, всіма гарантованої і всіма шанованої.**

Війни за Україну велась протягом століть, війни, що в минулому торкалися тільки того простору, сьогодні постійно і тривало загрожують спокоєві, — не тільки українським селянам під Львовом, чи Харковом, але й американським селянам під Нью-Йорком, чи Сан-Франціско. Українська проблема перестала бути проблемою Росії та України, — Петра Великого і Мазени. Та проблема виросла до значення, коли над нею повинні ламати собі голову люди цілого світу, якщо вони не хочуть опинитись в такому самому стані через сто років, в якому перебувають тепер. Бо тієї проблеми не пощастить вирішити, ані за часами Петра Великого, ані за часами Гітлера. **Це проблема життя і нежиття великого народу, який ніколи і не під яким виглядом не дасть себе запхати в формулу УССР, чи формулу „Райхскомісаріату“, залишаючи решту Енкаведе, чи Гестапо. Ми, як живий народ, як народ молодий, повний сили і повний переконання щодо свого права, ми не можемо і не хочемо зріктись того, що нам природою дано. І ми того не зречемося... Навіть, коли б нас зведено ще і ще до передступу до газових камер, чи ям Вінниці.**

Єдиним речевим, конкретним і людсько-потрібним рішенням є таке рішення,

Після місячної перерви, 15 червня в Парижі знову розпочалася конференція міністрів закордонних справ США, Англії, Росії і Франції. На європейському обрії стали чіткішими контури двох сил: Заходу і Сходу. Слово „західний блок“, кинуте Молотовим, породило назву „східний блок“. Гострі випадки Советів і активна оборона англо-американців — це тільки прелюдія до нових далекоїдучих подій.

Зрінаються домагань

Тегеран. Згідно з пресовим повідомленням із Тегрізу, між азербайджанським міністер-президентом Пішеварі та іранським міністром інформації Фіроуз досягнуто „цілковитого порозуміння у всіх спірних питаннях“. Азербайджанський автономний уряд розпущено; за Азербайджаном залишається право виставляти кандидатів на становище генерального губернатора Азербайджану, але призначеного затверджуватиме центральний іранський уряд. Азербайджанський парламент матиме функції провінційної ради. Поміщики, що в наслідок земельної реформи втратили свої маєтності, одержать з провінційної каси відшкодування. Нерегулярні азербайджанські війська вліються в поліційні формації провінції, Пішеварі, голова автономного азербайджанського уряду, вирішив податися до димісії. Таким чином Азербайджан зривається автономією і буде, як і раніше, складовою частиною Ірану.

ПИТАННЯ ДП

Нью-Йорк. Бритійський державний секретар Мак Нейл, у звіті, переданому соціально-економічній Раді ООН, вимагав негайного здійснення плянів щодо розв'язання проблеми втікачів і примусово вивезених осіб. З 1 січня 1947 року соціально-економічна Рада ООН перебере на себе функції УНРРА.

що його передбачає Атлантична Хартія народів. Державна незалежність всіх народів на землі. Повна і безоглядна відповідальність за долю і недолу кожного народу в своїх природних межах. Співробітництво і співжиття народів однаково вільних і однаково упривілейованих... Ми, українці, без застережень за рішення. І згадуючи день 22 червня 1941 р., ми цим хочемо сказати, що примара цього кривавого дня не перестане переслідувати світ, поки слова Атлантичної Хартії з паперу не перейдуть до конкретного чину. Тоді також зникнуть поняття „земля нічия“, а тим самим відпадуть аспірації тих, що через ці слова протягом кожного покоління втягають світ до катастрофи. П. Б.

На минулій конференції вчорашні партнери потиснули один одному руки, щоб наступного разу посісти бойові позиції. Чесна гра вимагає чесності від гравців. Гра з відкритими картами! Так поведатись джентлмени. Нова зустріч міністрів — останній шанс для порозуміння між великодержавами, як висловився Бевін. Приводом до суперечок цього разу буде Німеччина. Проте, і в гіршому випадку

провал конференції не означатиме, що союзники розпочнуть війну. Брак порозуміння приведе лише до поділу Європи на дві сфери впливу.

Актуальним має бути питання мирових договорів з Італією і Дунайськими країнами, бо присутність чужинецьких військ на їх теренах перешкоджає мирній відбудові Європи.

Конференція покаже, чи запанує мир, чи тільки перемир'я.

Німці тікають

Лондонська газета „Обсервер“ порушила недавно питання про загрозу перенаселення Бритійської зони в наслідок напливу німецьких втікачів із Сходу. У деяких частинах Шлезвіг-Гольштайні кількість втікачів набагато перевищує кількість місцевого населення. Селяни почувають себе стисненими у своїх садибах і дворах. Дивно ведуть себе також новопрібуді: вони вважають себе скоріше тимчасовими втікачами, ніж остаточними переселенцями. Чимало з них досі ще не кидають надії повернутися на свою батьківщину. Їх сподівання підтримується чутками з німецьких комуністичних джерел, нібито Совети переглядатимуть за певних обставин свою політику щодо тих німецьких провінцій, які тимчасово перебувають під польським управлінням. Цей настрій „повернення додому“ підсилюється чутками, що поляки — а в східній Пруссії росіяни — в дійсності не перебирають евакуйовані області, а залиша-

ють їх цілковито незаселеними. І справді, широкі простори в східній Пруссії, як підтвердив уповноважений шведського Червоного Хреста, лежать, німуючи, з уціленими селами, але без жадного створіння. На цілі милі дичаві необроблена родюча земля.

„Обсервер“ вимагає остаточного встановлення німецьких кордонів на сході, ставлячи під сумнів, чи зможе Польща заселити і культивувати обіцяні їй німецькі терени.

ЗА СВОБОДУ ОСОБИ

Лондон. 32 польських єпископи і архієпископи звернулись до населення з пастирським посланням, закликаючи акції терористів і закликаючи народ до порядку. Послання критикує польську поліцію і докоряє урядові, що він затискує свободу особи.

Нові Арктичні лінії

Москва. Новий п'ятирічний плян передбачає на 1950 рік регулярні зв'язки в арктичних водах Росії. Арктична повітряна служба також має бути розбудована. Ще в цьому році літаки далеких рейсів, озброєні радаром, вивчатимуть рух криги в арктичних водах, щоб на основі одержаних наукових даних налагодити роботу навігаційних станцій. Плянється будівництво нових авіабаз на Півночі.

Нове розпорядження

ФРАНКФУРТ. Головна Квартира 14 червня ц. р. оголосила через радіо, що всякі посвідки, видані національними Комітетами, які стверджують національність особи, віднині уневажаються, і хто буде арештований і покараний.

Рівночасно видало заборону національним Комітетам видавати такі посвідки. М. П. і німецька поліція дістали доручення відбирати такі документи, коли ними хто посвідчується, і власників їх арештовувати.

Протижидівські виступи

БУДАПЕШТ. Перед будинком Будапештського парламенту дійшло до протижидівських виступів. Інцидент стався тоді, коли жидівські демонстрації намагалися протестувати проти подій, що трапилися недавно в селі Кунмадарасі.

В Кунмадарасі, в зв'язку з процесом проти одного профашистського вчителя, нацистські елементи пустили чутку, що жиди, власники склепів (називали їх по іменам), виготовляють ковбасу із м'яса вкрадених дітей. Обурена юрба пограбувала жидівські склепи і ринки. Забито трьох жидів, сімнадцять поранено. Поліція зарештувала 120 осіб. Винуватців судитиме військовий суд. Подібний випадок трапився і в містечку Кельдомеельк над Дунаєм. В синагогах Мадярщини відбулися жалобні відправи.

Соціалісти проти комуністів

Не так давно в Лондоні відбувся міжнародний з'їзд делегатів соціалістичних партій. В роботі з'їзду брали участь представники всіх незалежних європейських соціалістичних партій з 20 держав. Це був своєрідний підрахунок всіх тих робітничих сил сьогоднішньої Європи, що визнають соціалізм, але одночасно із своїх, власне соціалістичних позицій, не погоджуються, а то й борються той політичний напрям, що називає себе „комунізмом“ та орієнтує ідейно й організаційно на московський більшевизм.

Правда, з'їзд не вирішив відновляти діяльність якоїсь центральної міжнародної організації з причин накопичення різних складних проблем, — як говорилось в поданій комунікати, — проте ухвалив заснувати в Лондоні Центральне Бюро міжнародного зв'язку соціалістичних партій.

Соціалізм стає сьогодні в Західній Європі переможною ідейно-політичною силою з виразними тенденціями паралізувати намір комуністів, що за всяку ціну хочуть здобути собі вплив серед європейського пролетаріату.

Цей конфлікт між соціалістами та комуністами відчувається тепер в цілій Європі, більш того, — в багатьох країнах він на сьогодні є чи не центральною політичною проблемою.

Невдовзі після закінчення війни комуністи висунули проект т. з. єдності соціалістичних партій. Ця єдність практично мала виглядати так, що на місці соціалістичних та комуністичних партій постає скрізь лише одна робітничая партія. На терені Англії цей проект зустрівся з рішучим відпором англійських робітників. Ще в березні англійська лейбористська партія у відповідь на пропозицію комуністів видала спеціальний маніфест, в якому читаємо таке: „Автоматичне підпорядкування інших партій комуністичній партії Росії виключає віру, що вона може буде лояльна до Англії. Ясно, — говорить далі в маніфесті, — що пропозиція комуністів — це невдало замаскована штука, що має на меті не співпрацю, а знищення лейбористської партії. Не зважаючи на 20-літні великі зусилля та грошові вклади, комуністична партія має в Англії лише кілька тисяч членів тоді, як лейбористська партія нараховує сьогодні понад 3 мільйони. Тому для комуністів є лише одна правда: зліквідувати свою партію та індивідуально вступати в члени лейбористської партії.“

Минулої неділі відбувся партійний з'їзд англійської лейбористської партії, на який запрошено також керівника французьких соціалістів Леона Блома. З'їзд схвалив внутрішню політику англійського робітничого уряду і зовнішню політику Бевіна. 2,5 мільйонами голосів проти 468 тис. відхилено вдруге пропозицію про злиття з комуністичною партією Англії. Таким чином на терені Англії пропозиція комуністів зазнала повної поразки. У Франції, де комуністи мають великий вплив, справа

куди складніша. Тут їм удалося на початку залучити до тісної співпраці значну кількість соціалістичного активу Франції. Ця соціалістично-комуністична співпраця відбувалася при явній опозиції багатьох соціалістів на чолі з самим провідником французьких соціалістів Бломом, але ця опозиція не мала достатнього впливу на партію. Згадати хоч би лютневий з'їзд партійного активу в Парижі, на якому пропозиції Блома відхилялись, а перемагала сильна прокомуністична тенденція.

Сьогодні у французькій комуністичній партії помітні величезні зміни, показником яких є останній плебісцит в справі конституції, під час якого виявилися великі розбіжності між обома партіями. Соціалістичні газети одверто пишуть, що співпраця потрібна комуністам лише для того, щоб за підтримкою соціалістів здобути владу і диктатуру для Тореза. У виборах до нових установчих зборів на цей раз перемогли зборів на цей раз перемогли поступові католики. Соціалісти вийшли на третє місце після комуністів. Декому може здаватися це поразкою соціалістів. Однак, це тільки тимчасова кон'юнктура. Опріч того, ще невідомо, як складеться нова урядова коаліція.

Щоб читачеві було ясніше, які погляди заступає Блом щодо комуністів, наводимо деякі думки з його книжки „A l'echelle humaine“: „Комуністична партія не є партією міжнародною, а національно-чужоземною партією. А це є принципова різниця. Комуністична партія у Франції виявила себе, як знаряддя чужого націоналізму, бо стала на становищі, що інтереси пролетаріату в окремих країнах мають бути залежні виключно від інтересів російської держави, від ССРСР, і не від тривалих та ідеальних інтересів цієї держави, а від змінних форм і поточних конкретних ситуацій“. Ці слова Блома явно вказують на глибокі і кардинальні розходження між обома партіями. Всі симптоми політичного життя Франції вка-

зують на те, що французький пролетаріат піде таким шляхом, яким іде пролетаріат Англії, тобто під прапорами соціалізму проти комуністів.

Конфлікт між соціалістами та комуністами на терені Німеччини має особливо важливий характер.

Хоч комуністи і перевели в життя свій план створення т. з. соціалістичної партії єдності, що подала в советській зоні в наслідок злиття соціалістичної та комуністичної партії, — боротьба проте триває далі, бо німецькі соціалісти різко відмежовуються від комуністів і продовжують працювати незалежно. І то не лише в американській та англійській зоні, але навіть у самому Берліні. Не так давно в спортивному палаці (що до речі розташований в советській окупаційній зоні) соціалісти влаштували на партійних сходинах бурхливу протикомуністичну демонстрацію. Провідник німецьких соціал-демократів Шумахер у багатьох статтях та прилюдних виступах висловлював своє ставлення до комуністів. Німецькі комуністи хочуть запровадити диктатуру та монопартію в Німеччині на взір ССРСР. В одній статті „Ми і Європа“ Шумахер говорить, що в ССРСР немає соціалізму. Це країна клясичного державного капіталізму. Шлях німецьких робітників — це боротьба за соціалізм і демократію, а не за нову форму державного тоталітаризму. Виступ Шумахера в обороні незалежності німецького соціалістичного руху викликав всюди прихильність та симпатію до німецьких соціалістів.

Ось у такий спосіб починає формуватись європейський робітничий рух, уточнюючи погляд на т. з. „комунізм“. Очевидно, що український трудовий актив з незвичайною увагою слідкує за тими суспільно-політичними процесами, що для майбутності матимуть чи не вирішальне значення.

Б. Л.

Справи переселених

Часопис „Саарбрікер Цайтунг“ 28 травня ц. р. приніс на одному з перших місць таку цікаву вістку:

„Аргентина потребує людей. За вістками з добре поінформованих джерел, аргентинська влада провадить в даний час переговори про переїзд до Аргентини великої кількості емігран-

тів з країн Європи, Африки і Азії. Аргентинський уряд уже виробив широкі плани еміграції, за якими передбачається прийняти 200 тис. поляків, 100 тис. югослав'ян, 20 тис. українців, 20 тис. сирійців, 50 тис. естонців і латвійців та 5 тис. арабів. Еміграція цих людей має бути розподілена на три роки.

Усунути чужинців

Часопис „Стар енд Страйпс“ від 26 травня ц. р. приніс таку вістку:

Австрія просить Контрольну Раду усунути ДП з її території.

В проханні говориться, що ДП є причиною дуже тяжкої ситуації в Австрії, бо:

1. Австрія дістала від сусідніх держав — Польщі і Югославії — протести, що в таборах ДП переховуються фашисти.

2. ДП не можна притягти до праці і вони не платять податків державі.

3. ДП провадять широкого розміру операції на чорному ринку.

4. ДП поширюють розпусту і неморальність серед австрійського народу.

Доктор Карло Грубер, мін. закордонних справ Австрії, заявив, що Австрія хоче зробити окремий виняток для жидівських ДП, бо вони не мають куди піти, а Палестина замкнена.

Проблема Німеччини

Кайзерівська Німеччина — витвір Бісмарка — в першій світовій війні, як відомо, зазнала поразки. Версальський мир приніс їй втрату колоній і 13% власної території, переважна частина якої на Сході дісталась Польщі, а на Заході — Франції. Саарська область протягом 15 років економічно і політично була відокремлена від Німеччини й керувана міжнародною комісією. Райнська область більше 10 років перебувала під військовою окупацією, зберігаючи, однак, німецьку державну приналежність і суверенність. Німців змусили платити відшкодування. Їм дозволялось утримувати лише 100 тис. війська. Проте, не зважаючи на поразку, Німеччина залишалась великою європейською державою. Ваймарська Республіка, що подала після повалення імперії, швидко відбудовувалась. І тільки її політична несила уможливила Гітлерові в 1933 році захопити владу.

Інакше склалася ситуація по другій світовій війні. Німеччина становить собою сьогодні навряд чи щось більше, ніж географічне поняття. Її терени окуповано чужоземними військами і поділено економічно й політично на чотири зони. Більшість великих і середніх міст війна перетворила на руїнища. Промисловість зруйнована. Східна Прусія, Померанія, Шлезьк і частина Бранденбургу опинилася поза німецькими кордонами. Німецьке населення цих областей, а також німецькі колоністи з Мадярщини та Югославії змушені вертатись на свою обмалілу батьківщину. Територія зменшилась на 22% і на ній треба розмістити на 18% більше населення. Такі в загальному наслідки боротьби маніяка Гітлера за „життєвий простір для німецького народу“.

Націонал-соціалістична витівка дорого обійшлась нації поетів, філософів і воїнів. Винуватці сидять перед військовим трибуналом в Нюрнберзі. Збитки і злочини, заподіяні ними людству, падають важким тягарем на сумління всієї нації. Моральна депресія, апатія до політичного життя, брак надій на майбутнє — наслідки поразки. „Народ, що не має надій, повертається до диктаторів“, — сказав Трумен.

Перед західними союзниками постало завдання: викоринити остаточно націонал-соціалізм і очистити шлях для розбудови демократичної Німеччини. І вже через деякий час душевна пригніченість, апатія і безнадійність серед німців західних зон поступилася місцем помітному поживленню політичної діяльності. Поштовхом до цього послужило силене створення т. з. „соціалістичної партії єдності“ в російській окупаційній зоні. Ніби у відповідь, на американській і британській зонах партії розпочали інтенсивну працю, іноді виходячи навіть за межі зон. Згадати хоч би з'їзди соціал-демократів, а пізніше ліберал-демократів. Найбільші успіхи робить демократизація в американській зоні.

Сьогодні німецьке питання стає центральною європейською проблемою. Недарма було воно не раз предметом дебатів в англійській Нижній Палаті. Дженні Лі, депутат лейбористської партії, сказала виразно: „Я вважаю за краще цілком відверто висловити перед суспільністю те, про що ми всі говоримо приватно, а саме: Німеччина й Австрія стануть бойовим полем, на якому окупаційні сили провадитимуть свої маневри, щоб забезпечити свої сучасні і майбутні позиції.“

Між самими союзниками досі нема єдності щодо майбутнього Німеччини. Журналіст Ліпман, рупор суспільної opinio США, вимагає ревізії потсдамських рішень. Англо-американці воліли б якомога швидше укласти з Німеччиною мировий договір, не бажаючи нав'язувати їй своїх поглядів на демократію, а Совети, навпаки, намагаються якомога довше відволікати, керуючись якраз протилежними бажаннями. Перші хочуть бачити Німеччину федеративною, другі — централізованою, хоч про те не говорять. Покищо існує два практичні плани: один із них, вироблений колишнім французьким послом у Берліні Франсуа Понсе, передбачає створення німецької федерації 6 держав, включаючи Райнську і Рурську області, що мали б перебувати під міжнародною контролею; другий проєкт (американського міністра Бернса) передбачає федерацію аж 12 або 13 держав. Невідомо, чи Бернс запропонує його новій конференції в Парижі.

Безкомпромісовість росіян примушує західних союзників замислитись.

А тим часом в американській зоні провідник баварських соціал-демократів д-р Геґнер підготував проєкт конституції для Баварії. Д-р Геґнер теж відстоює погляд, що майбутнє Німеччини — це федерація держав на взірці Швайцарії, де в багатьох випадках народ може впливати безпосередньо на законодавство шляхом всенароднього голосування (референдуму).

Такі факти. І хоч у Німеччині відчувається брак єдиного авторитету і взагалі політичних керівників відповідного формату, не підлягає жадному сумніву: демократична свідомість пробуджується...

Перед Європою стоїть дилема: або Німеччину розглядатимуть як одне ціле, без поділу на зони — і тоді Європа залишиться неподільною і зможе відбудуватись, або ж Німеччину розділять на західну і східну зони — і тоді залізна завеса розділить Європу на дві частини: в західній будуватимуть мир, а в східній — за образним висловом поета — «організуватимуть хаос».

Отож, від позитивного або негативного розв'язання німецького питання на новій конференції міністрів закордонних справ залежатиме не тільки поліпшення чи погіршення відносин між великодержавами, а й доля цілого континенту. В. К.

До «Розважання польського»

У газеті «Польська» ч. 18 появилася стаття Станіслава Твардця «Розважання польське». Стаття засадничо і цілеспрямовано стосується польсько-українського співжиття недавнього минулого в його стичних точках. Автор статті стверджує причини і наслідки основних складників цієї проблеми та ставить альтернативу цієї справи для майбутнього.

Було б недоречним поминути розважання такого роду мовчанкою і з нашого боку. І то з багатьох мотивів. Поперше, нам ця проблема не менш дошкуляє, як нашим слов'янським сусідам на заході, і, подруге, щоб усі висунуті шановним автором тези його міркувань були також з'ясовані через наше українське слово.

Пан Твард'я стверджує в основному такі факти: польсько-українське співжиття набрало такого, а не іншого характеру з вини обох партнерів—поляків і українців. Поляки тому, що не відчували і не зрозуміли ваги та значення українських політично-державних аспірацій, заперечуючи українцям саме їх існування, як народу. Українців тому, що не бачили ближчого і конкретного співжиття із своїми сусідами, зокрема сусідами на заході. Українці провадили війну на всі фронти, не враховуючи при тому своїх спроможностей. Рівно ж вина українців, що вони витворили собі концепцію «опирання» на спільного польсько-українського ворога—німців.

Для ясності, отже, і для речевості, ми в першу чергу повинні ствердити: обидві ці тези, як перша так і друга, мають рацію лише остільки, оскільки вони значною мірою зовнішні і відчутні... Але будучи такими, вони ще не є основною причиною кволости і корколомної непрактичності польсько-української політики останніх десятиліть. Причина такого, а не іншого стану речей, на нашу скромну думку, не тільки тут. Її треба шукати також там, куди тяжче кинути звичайний погляд звичайного людського ока. Причини ці передовсім психологічного порядку і витворились вони протягом довгих століть на не завжди добрих традиціях минулого.

Ми спостерігали поляків у різних позах, за різних часів і в різ-

них географічних широтах планети і ми при цьому переконалися, що у них нема того змісту, що допоміг би їм збагнути основну сутність нашої справи і нас, як людей... Кажу, як людей, бо терміни, якими люди польської національності люблять окреслювати нас, як людей, не завжди вистарчально людські. От хоч би взяти дуже розповсюджене у поляків слово «кабани», яке вони залюбки, з почуттям своєрідної національної гідності, воліють вживати замість звичайного людського терміну. Ми, українці, ані трошки цим не ображаємося. Ми тільки стверджуємо, що поки таке поняття щодо нас не вилізе з польських голів, доти їм нема найменшої потреби трактувати польсько-українську справу з точки погляду людських інтересів.

Нещодавно в таборі А., на американському святі, де брали участь спільно і поляки і українці,—поляки зривають і роздирають український прапор перед очима тисяч людей. І це цілком нормально. Поляки тут логічні, бо дійсно нашо «кабанам» щось подібне, і вони «тен шматен» подерли. І тут поляки стверджують себе не як шовіністи, а як логічно, на історичній підрунтовці Снєквечевського сприйняття дійсності, побудованій духовий еквівалент.

І розуміється, поки таке траплятиметься, доти нам нічого не допоможе—ані те, що ми підемо «опиратися» на Варшаву, що ми перестанемо «орієнтуватися» на Москву, чи Берлін, ані те, що ми «зрозуміємо» конечність концепції—не воювати на всі фронти.

Нам закидають непримиренність. З ким має бути примирення? З неіснуючим партнером? Коли і де поляки уважали себе щодо нас політичним партнером? Для польських політиків, наприклад, для Станіслава Грабського, або Романа Дмовського, ми, українці, в ліпшому разі були придатним матеріалом для асиміляції і то в досеріял скомкветизованим терміні—двадцять п'ять років. Для Перацького, ми були об'єктом «пацифікаційних» вправ. Для всіх інших політиків, нас жервано в річище такого співжиття, де б ми закінчили свою епопею висловом «ревіндикації». А тих, що інакше ці справи розуміли, ви самі знаєте, зносили до Берези Картузької.

Трудно! Масмо застереження до того роду «політичного партнерства». Масмо його і сьогодні, особливо після випадків, які трапляються у різних таборах, навіть там, де нема ані спільних кордонів, ані Львова, за винятком спільної унів'рської миски...

Щодо закидів нам германофільства... Господи Боже! Це щось таке, що ніяким людським словом не висловши. Хіба ж це від учора ми—«германфіли»? Хіба не є ми вічною «німецькою інтригою» для всіх, починаючи від міністра Валуєва і кінчаючи міністром Крамажем. Ми—германфіли, бо такими хочуть нас бачити наші непримиренні неприхильники. Зрештою, що це має спільного з дійсно важливою справою, якою є німецький «драг нах остен», де ми всі,—як поляки, як чехи, як українці і навіть, як росіяни—повинні бути кинуті до однієї ями? Ще в травні 1939 року в «Українському слові», в Парижі, я цілком виразно писав: «Ми ніколи не плекали шаленої думки—щось дістати від Гітлера. Це ж бо відомий хижак. Це ж представник «вищої» германської раси...» Мені тоді ніхто цього не заперечив, навіть з тих, що робили українську політику. Зрештою, це надруковано в передовому органі українських націоналістів...

А поляки? Чи у них не було ніякого «співробітництва» з тими самими сьогодні сакраментальними німцями? А прогулянки Бека до Берліну, а половецького Герінга в Білоруські, а різні угоди, а Чеська справа? Це також факти і навіть писані. Чому ж про них не говориться в такій самій площині, як це говориться про нашу справу?

Ні, панове, це не порятунок! Закиди нам, чи вам тут не допоможуть. Нам треба дуже й дуже виразно, точно, цілком свідомо наперед вказати на хиби, що сидять в наших і ваших душах. Коли ми їх звідти виженемо, ми зможемо спокійно сісти поряд, як сусіди, як друзі, ба навіть як брати, і тоді спільно сказати: так, ми повинні співпрацювати. Ми повинні, як каже пан Твард'я, шукати «взаємного зрозуміння, щоб утримати незалежність держав середньо-східної Європи».

Розуміємо ці думки, їх зміст, їх сенс. Розуміємо не тільки со-

НЕБЕЗПЕКА ДЛЯ СВІТОВОГО СПОРТУ

З різних частин європейського континенту, передусім з Франції, Мадярщини, Румунії та Чехословаччини, надходять вістки, що політичні пропагандисти поступово займають впливові становища при відбудові спорту в цих країнах і, не соромлячись натискувати, здобувають щось помітніший вплив у спортивних організаціях. В цьому криється небезпека: для європейського спорту повертаються знову ті лихі старі часи, коли Гітлер і Мусоліні використовували олімпійські грици і футбольні змагання на світову першість тільки для того, щоб вихвалити благодійність своїх режимів і славити величність диктатури. Згадати хоч би наприклад відкриття олімпійських грици, що на 100% проходили під знаком есвастіки.

Нацистська Німеччина йшла дорогою Мусоліні. Не буде перебільшенням сказати, що Мусоліні націоналізував футбольний спорт. Для підселення національної дружини запрошували найкращих гравців із південної Америки. Їм платили щорічно фантастичні гроші, не кажучи вже про всілякі премії. Під час гри Австрії з Італією, коли перемога лежала на лезі ножа, Мусоліні сидів у своїй ложі і хотів бачити свою спортову дружину переможницею. Він велів переказати гравцям, що їх негайно покличуть до війська, якщо вони програють, і, навпаки, їм на один рік зменшать час служби, якщо вони переможуть Австрію. І вони та-

годні, але й учора. Розуміємо тепер і завтра. Тільки будучи зрозумілими, і не маючи до цього застережень, ми доводимо до ласкавого відома наших шановних друзів на заході, що ми, українці, завжди стоїмо на сторожі і завжди бачимо те, що має бачити кожний народ, який б'ється за своє право і на своїй землі...

Улас САМЧУК.

ки перемогли. Ясно, що таке диктаторське втручання отруює спортовий дух і створює на одній стороні нацькований націоналізм, що не відповідає характерові спорту як аполітичної міжнародної дружби.

Старі шкідливі тенденції даються взнаки знову. Іван Шерп, відомий англійський журналіст, писав недавно на цю тему в одній лондонській газеті. Він, не криючись, говорить, що комуністичні елементи несуть відповідальність за цю нову небезпеку.

Легко догадатись, чого хотять партійні і державні політики. Вони хочуть через спорт знайти дорогу до молоді, зробити її політичною і потім використати для своїх цілей.

ПОЛІЦІЙНА ДЕРЖАВА

Німецька газета „Sie“, що виходить в американській окупаційній зоні Берліну, помістила передову статтю під наголовком „Поліційна держава“. В цій статті читаємо: „З Магдебургу (російська окупаційна зона) повідомляють, що в цій області керівники будинків („Hausmänner“) матимуть поліційні повноваження, щоб поборювати саботажників відбудови. Це нова зачіпка до багатьох речей, новий зпосіб вдертися в кухню, спальню і житлові помешкання, легалізований в формі господарської, моральної і політичної опіки. Ніде терор не є таким огидним, як там, де він прикривається плащиком права. Закон повинен захищати нас від насильства, що завдає нам матеріальної шкоди. Який закон оборонить нас від брутального втручання в приватне життя?“

Кербуда піднесо до неба. Господарство, мораль і політика затиснені в його кулаці. Диктатор помер, хай живуть диктатори!

Ю. ГОРЛІС-ГОРСЬКИЙ.

Подорожні зигзаги

(Продовження).

«Тікі» квапливо ковтає їжу й злодійкувато озирється, з замислом сховатися, щоби не вертатися до собачого товариства. Та господиня подає його знову через вікно кондукторові. «Тікі» енергійно протестує, потім вислизає з обіймів кондуктора, закручує в кільце хвостик, голову до землі—і подався вздовж вулиці. Ні разу не оглянувшись—зникає на тлі снігу.

Пані Ілайтонен сплескує руками: — Противне цуцня—воно хоче мене покарати! До вікна підходить черговий станцій, що бачив цю подію. Простить собачий квиток і адресу.

— Не турбуйтеся, пані, ми зараз зателефонуємо до міської радіомережі. Ваш пестунчик приїде до вас по полудневим, найпізніше вечірнім поїздом.

— Дякую! Прошу нагодувати його в буфеті й долучити це до рахунку.

Урядовець доброзичливо прикладає руку до шапки.

Дивний народ! Маючи на карку півмільйона карелів, нові лінії оборони, небезпеку, що нависла, Хан-

ко,—мають ще охоту думати про примхливих цуциків...

Закручений хвостик «Тікі» стоїть ще в уяві й витягає з пам'яті другого цуцика, чорненького... Пригадує мені другу собачу подію в далекій Арабії.

II.

Поїзд вискакує з семикілометрового тунелю й починає летіти вниз. Гальма, здається, тут ні до чого. Котяться з правдивим магометанським фаталізмом: якщо Аллахові спеціально не забгнеться—поїзд з рейок не зскочить.

За нами Торос—величний гірський хребет. Оглядаючись на верхи під хмарами й за хмарами—не віритись, що ми по них їхали.

Від станції Февзівпаша—гори меншають і переходять в мальовничу котловину. Села в гайках. На рівних дахах сидять туркені з дитворю й байдуже поглядають на поїзд.

У вагоні, крім нас—трьох чужинців, молода інтелігенція нової Туреччини. Така як і в Стамбулі, в Анкарі. Ніде не доводилось мені

бачити таких коротких спідничок, глибоких декольте і так розмальованих жіночих обличчя—як тут. Видно, гасло «догнати і перегнати Європу»—щодо цього—прищепилося тут не зле.

А за вікном—сіра Малоазійська Туреччина, убгана Ататюрком в одеську босяцьку кепку. Нема й сліду феси або чалми,—вони суворо заборонені. Щоб відлучити від них упертих турків—новатори знімали їх, часом, разом з головою.

І дивно дивитися тепер на турецького селянина. Ті ж шаравари, часом халат, а на голові «фартова» кепка. І так як і колись, падає турок на коліна там, де застає його захід сонця і молитовно знімає руки до Аллаха і пророка його—Магомета. І здається чомусь, що незадоволено крутить головою пророк, оглядаючи з висот правобірних, які понадівали гуьрські шапки.

Привертання до нової культури зовнішньо менше, але, мабуть, глибше торкнулось жінок—селянок. Пересадити її з шараварів в коротку спідницю—не вдалось, але обличчя перед людьми закривати вона не сміє. Отож носить вона на голові ту саму довгу шаль і, щоб хоч-трохи заобрити сердитого пророка—закриває нею обличчя тоді, як ніхто цього не бачить...

Один з моїх подорожніх товаришів добре володіє турецькою та арабською мовами. Розмовляємо, за його посередництвом, з сусідами турками. Елегантна туркеня, в спідниці поза панчохи, фіркає на своїх турецьких мужиків, що ніяк не зрозуміють духу часу і не хочуть зрідкитися старих забобонів. Старий інтелігентний турок, в доброму європейському убранні, похитує головою, а на обличчі: «сказав би я вам свою думку, та... боюся».

Перед станцією Іслягія, останньою перед сірійським кордоном—до переділу заглядає якийсь тип в червоній краватці й клітчатій кефці. Зушляє погляд на блякноті, до якого, якраз, я записую опис красивидів з вікна. Зникає. За хвилину з'являється ще з одним. Показують значки—агенти таємної поліції. Перевірка документів.

Уважно оглядає паспорт, візи, починає підозріло допитуватися і щодалі підсувається до столика при вікні. Несподіваним рухом хапне з столика мій блякнот. Відруково хапаю його за руку. Він кидає на землю мій паспорт і схоплюється за пістоль. Подавшись назад—падає з розмаху на коліна туркені. Та, не дуже ввічливо, зштовхує його з колін і починає элементувати, як перекупка. Ситуація мимоволі викликає в мене сміх. Побачивши це—агент обли-

шає пістоль і починає допитуватися нашого перекладача, що я записую у блякнот. Той пояснює—записую, як гарно виглядає його батьківщина, щоб надрукувати потім про це закордоном. Агенти недовірливо перемовляються.

Приятель—він краще знався на східних звичаях—пояснює, що паспорт в порядку, агенти матимуть неприємність, якщо будуть нечемні, а тим часом, склавши увосмеро турецьку банкноту—два турецьких фунти—засовує її старшому в кишеньку камізельки. Другий і собі підставляє живіт, але приятель красномовно перерізує палець пальцем надвоє: мовляв—поділитесь. Агенти відходять нерішуче, почувуючи потилиці—чи не продашевили, бува...

На станції Іслягія поїзд стоїть довенько. На пероні чорномазі турчата продають смажену баранину і яблука на шпурках. Деякі просто підбігають до чужоземців і простягають руки по «бакшіш».

В почекальні досить добрий буфет: різні м'ясива, делікатеси, вина. Але череватого турка-буфетчика напала якраз дрімота і він на всі вигукі пасажирів, що зібралися перед буфетом, лише киває то вгору, то вниз головою.

За прилавок заходить жандармі гучним запотилничком спонукує буфетчика виконувати свій обов'язок.

Людина скам'янілих днів

«В шинелі сірій вмерти від гранати» було для Ольжича ніякою несподіванкою і ніякою позою. Це було для нього так само органічним, як сприймати щоденну їжу. І взагалі ця виняткова людина не знала і не розуміла ніякої пози, чи неорганічності. Пряма від початку до кінця, завершена у найвибагливіших деталях, вона йшла через життя так чітко і так чесно, а до всього так мужньо, що її «велич кінця» не була і не могла бути нікому несподіваною.

Народжений «на полях сторожкого сьогодні», з «шукання і розпуки» у дні «Розважного і хитрого Пилипа», він помер до слівно замучений патранням живого тіла, як це робилось за часів Нерона, чи Деоклетіяна з тими, що вірили в нового і не лукавого Бога, що буває на небесах, на землі і на кожному кроці. Олег Ольжич помер не «від гранати», а катувань гестапівського інквізиторського нашого «сердньовіччя».

Мені казали, щоб я особливо підкреслив, що Олег Ольжич помер в катівнях Гітлерівського Райху, щоб цим самим ще і ще раз ствердити, що ми, мовляв, були переслідувані й мучені Гітлером. Це, мої панове, не суттєве. Хто в це не вірить, може не вірити далі, а нам цього доказувати словами не треба. Ми доказали це ділом, кров'ю, нашою справою і нашою вірою в те, що Гітлер, як такий, прийшов до нас до Дніпра не щоб нас визволити, а щоб вигнати нас звідти раз назавжди. І коли він туди прийшов, щоб знайти там рабів і «остів», він натомість знайшов там «гострозоре й мужне покоління», що відповіло Гітлерові—Ніколі!

Олег Ольжич, що кожним своїм словом, ділом, комою, диханням, був зразком якраз того покоління, що вичув добу до найглибшого її звучання, що її полював великою і гарячою любов'ю, був не одним з тих, а першим з тих, які були покликані засвідчити це не тільки своїм щоденним віршом, а й своїм дуже цінним і великим щоденним життям...

На це маємо безліч доказів... Коли перегортаємо листки невеличких його книжок, ми там не знайдемо тону, що б звучав не в унісон. Коли дивимось, через якесь побільшуюче скло, на його життя, ми там не знайдемо дрібки фальшу. Так і хочеться переспівати його життя його віршом, а його вірш життям. Так і хочеться вивести його живого і мертвого на форум світу і вказати: *Esse HOMO!*

Де ми бачили Ольжича? Скрізь там, де росла і творилась Україна. А коли ми бачили його в мирній обстановці, то завжди це було як на відпустці. Він тоді, молодий і делікатний, зовсім, як джентльмен, десь потайки, щоб не бачило ніяке зайве око, казав про те, що він робить, чи буде робити. Казав це своїм граненим словом поезії. Він мав завжди «своїх людей» біля себе. Його любили віддано, як люблять коханих, і були між закоханими в нього люди з сивим волоссям, люди молоді і юні дівчата. Його любили... А він, здається, нікому не казав свого признання, яке всі знали без єдиного слова, що він вартий їх кохання, бо він також любить...

Ольжич поет, Ольжич вчений, Ольжич політик. Не дивуйтеся цьому і без зайвої патетики, чи з пієтизму до його кінця, а повірте, що Ольжич скрізь був на своїому місці. Візьміть до рук його «Рінь».

„Вона суха і сіра. Але вії
Примкнеш перед камінням
у піску
І раптом чуєш силу вод
рвучку
І різкість вітру, що над
ними вів“.

І раптом чуєш силу пензля, чи краще різця сурогомайстра, що свої слова, думки і образи, мов вибагливий ювелір, старанно і побожно шліфує та вставляє на дуже потрібне місце своєї, до найбільших тонкостей, завершеної корони. У Ольжича нема зайвих місць. У Ольжича нема непослідовностей. Ольжич не знає, що таке надрид. Розгортую «Рінь» намання:

О, невимолім скам'янілі дні.
Міцна рука над людьми і
богами...

І такі якраз дні він, Олег Ольжич, як людина і як поет, любив. Любив без фальшу... Перегортайте далі його книгу... Ви знайдете там тільки такі його дні і такі години цілого його недового часоно життя.

Олег Ольжич, як науковець... археолог. Сухе череп'я і сухі поживні кістки. Але коли він виходив на кафедру Історично-філологічного Товариства в Празі, дуже просто і не ефективно, і коли прозвучали перші його прості і короткі слова, сиві вчені мужі затихали, мов юнаки перед чарівною красунею. Що він їм казав, той молодий, стрункий дещо похилений наперед руський учений? Здається, нічого надзвичайного, але чому то після кожної лекції, такий тобі котрийсь з патріархів науки, хай це буде Щербаківський Вадим, Смоль-Стоцький Степан, чи Дорошенко Дмитро—уважали за потрібне взяти молодого колегу під руку і довго-довго говорити з ним про ті черепки і ті кістки. І ніяке диво, що праці Ольжича дуже легко попадали за кордон без огляду на всі мовні перешкоди і також нічого дивного, що одно з найкращих археологічних товариств університету в США мало його своїм дуже активним членом, з яким перевело безліч розкопок у різних місцях Європи, а особливо на Балканах... Треба було бачити Ольжича з його черепками. Треба бачити його в заплаві матеріалу з розкопок і його тиху і дійсно чарівну усмішку, коли його, по літературній лінії, колеги, пробували жартувати над його скарбами. Він їм не перечив. Але він бачив їх перед собою, і своїм синім поглядом казав: „Не шкодить і вам це пізнати... Це також Ми, тільки тисячі років назад... Без цього ми не бачимо тисячі років наперед...“

І, нарешті, Олег Ольжич політик... Ба,—революціонер! Образ найдосконалішого синтетичного завершення. Любив до болю, до живого страждання тих, що не бояться ані жити, ані вмерти. Молодим юнаком писав їм оди і поеми. коли спотужнів, пристав до їх гурту і, зовсім

навпаки, як це було у інших людей, з поступом віку, ставав щодалі більшим і більшим їх ентузіастом. Візьміть до рук його „Вежі“. Це суцільний, строго витриманий, гімн революції. І нічого дивного, що цією єдиною і ні разу незрадженою дорогою послідовно й незломно він дійшов аж до казематів Гестапо.

Треба було бачити тут «Доктора». Якогось дійсно таємничого, без інших титулів і портфелів, що урядє сьогодні у празькому „Метро“, завтра „Гвезда“, завжди в товаристві, завжди рівним лагідним тоном надаючи вказівки та накази. Треба було бачити різноманітність людей, з якими мав діло. Ведучи цілком свою політичну лінію, він, як справжній європеець, потрапив порозумітися з кожною людиною. Не будучи демократом з засади, він не хвилювався і не боявся ніякої думки, що перечила б його переконанням. Спокійно, зрівноважено, без пози й демонстрації вислухував свого партнера і таким саме тоном висловлював свої, завжди речеві, погляди на справу. І не було тут революційної істерії, не було зарозумілої пики, не було і... слабости. Бо сила тільки там, де твердість, спокій і рівновага.

А там, де творилась Україна, „Доктор“ був у перших лавах. Бачимо його на Закарпатті славних 1938-9 років. Бачимо його на „вісімці“ знаної „Народньої Гостиниці“ в Хусті. Бачимо його в коридорі гостиниці з заложеними назад руками завжди у товаристві. Тут різні люди і зо всього світу. Тут починається новий відтинок історії. „Доктор“ постійно зайнятий від ранньої години дня, до пізньої години ночі. Бачимо його це в „Американському Домі“ того самого Хусту, коли він приймає звіти своїх людей. Тут представники поліції, охоронці кордонів, політики і дипломати.

Упадок Карпатської України приносить найтрагічнішу добу в житті тієї, напруженої екстазою творчості, людини. Сталося це в роках 1939-40... І не тому, що Карпатська Україна впала, що Ольжич попадає до в'язниці в Тячові. Найбільшою його трагедією був залив Західної України із сходу, а вслід за тим

трагічний розлам організації, до якої належав.

Це були апокаліптичні дні Ольжича. Його не можна було пізнати. Він ходив „чорний“. Він перший раз у житті стратився. Він тікав від людей, шукав забуття. Він не спав протягом цілого ряду ночей. Розлам організації, як одної будови, як одного цілого, як того, в що вірив і для чого присвятив весь сенс свого життя, був для нього неймовірним ударом. В організації він бачив те, що бачать всі ентузіасты організації—вихід із становища, зосередження всіх кращих і активних сил народу. І знеацька та будова розколюється, знеацька розсаджується з нутра, а його улюблені товариші та недавні друзі, без причин і потреби, займають один проти одного крайне смертельно-вороже становище.

Ольжич це переживає глибоко і трагічно. Він робить все, щоб до розламу не дійшло, але він тут безсилый. Іде війна, йдуть страшні, можливо, вирішальні для України дні, а український революційний актив розбивається на ворожі табори. Воїстину сам Сатан не міг видумати більшої кари на тих людей, а через них і на цілу справу України.

Ольжич все таки лишається при тому, при чому був до цього часу. Міняти вождів, поки вони живуть, не було в натурі цієї людини. Тим більше, що він ніяк не міг збагнути розумної потреби такого. Він жив не для імені вождя, він жив для його сенсу, а, головне, для ідеї, за яку боровся. Як людина, що від початку і до кінця послідовно думає, як людина абсолютно синтетична, він знав, що кожна річ легко розірвати, чи розбити, але він також знав, що з розбитого вже ніхто і ніколи не зробить цілого...

Він, нарешті, вважає це явище бунтом і, як європеець, з місця те відкидає.

„Доктора“ ще бачимо в Краківі „на Зеленій“, у Львові „на Академічній“, в Житомирі, і нарешті, в самому Києві... В Києві на Королєнка 48, у Києві—сквер Шевченка... Бачимо його в найтрагічніші дні народу України, коли в українській столиці Енкаведе двох ворогів України, в дружньому співробітництві на перегонах винищує український актив. Тут падають його найкращі друзі, тут лишається Олена Теліга. Але ціла та робота в «піворганізації», «без ніг» і, можна додати, «без рук», не могла вдовольнити людини, що знає повність, завершеність, цілість. Історія, очевидно, ще до цього вернеться...

Приходить, нарешті, час, коли «Доктор» живе життям звіря, за яким полюють. На цей раз гончима являються люди в сірих одностроях, що носили на руках літери СД, а на кашкетах труп'ячі черепи. «Доктор» для них недосяжний трофей. Він уникає з їх рук кілька разів, аж все таки одного разу, в травні 1944, він до них попадає.

І так сталося. Ольжича від нас забрали і нам не вернули... Навіть його трупа. Залишили нам тільки Ольжича мученика. Але ми горді цією людиною, хоча і не знаємо, де її могила. Горді, бо знаємо, що вона була для нас, живучих, і для тих, що будуть жити колись, прообразом людини, до кінця, до болю мук, до найбільших висот чесно, потужно, твердо і вірної. Людини, яка вмерла повільним умиранням, але яка під ніяким тягарем болю не зрадила тієї твердої послідовності, яку накреслила першим днем свого свідомого життя.

О, невимолім скам'янілі дні!
У. С.

ПОДОРОЖНІ ЗИГЗАГИ

(Продовження. — Закінчення в наступному числі).

Набравши в кишені в'ялених дактиль, в одну руку по куску баранини на шпильці, в другу—по пляшці вина, виходимо за станцію оглянути місцевість. В садах горіхи, кипариси, в городах кукурдуза, капуста. На горбках, поміж городами, килими диких квіток.

Запиваючи, по дорозі, баранину вином—вертаємось до поїзду. Філяста французенка, зауваживши з вікна першої класи, що мій приятель жартує з чорномазими бакшішниками їхньою мовою, питає його, чи не можна дістати квітів.

На знак рукою—збігається до нас півдожнини дітлахів.
— Чому не принесете квіток продавати?

Чорномазі вирічали очі.
— А хто ж купить те хабаззя? Що це—тютюн чи дактилі?

Приятель виїняв кілька піястрів.
— Ану бігом по квіти!—Дістанете по піястру!

Орда метнулася навипередки, та в цей час почувся сигнал від'їзду.

Прикордонний пост Мейдане—Екпек. Ще раз перевіряють документи. Митні урядовці перглядають багаж. Подорожні уважно слідкують за руками митників, щоб, бува, не трапився «фокус-покус»—щось

з речей не щезло. Просто з чемності сунемо урядовцям в руки невеличкий бакшіш. Беруть не дякуючи, ніби нічого не сталося. Бакшіш брати заборонено Атаюрком так само суворо, як і феси носити...

Короткий, аж надто квапливий перегляд документів французькими урядовцями—і ми вже в Сирії. До поїзду всідають турки у фесах, араби в чалмах.

Старий турок з нашого переділу витягає з валізи довгу полосу зеленого шовку й урочисто намотує на голову чалму. Еге! То він ще й хаджі... Колись до гробу пророка пішки прогулявся...

Наша поступова туркеня, якось мимоволі, посмирнішала й починає натягати спідничку на коліна.

Місцевість повільно змінюється, вирівнюється. Лише на обрії видніють пасма гір. Поміж гаями, нивами, виноградниками—щораз частіше видніють дікі пісчано-кам'яні острови.

Хати побудовані з каменю, плосковерхі, дві стіни побілені, дві темні. Цвинтарі огорожені з трьох боків. Мінарети мечетів нижчі, ніж в Туреччині.

На порізаних ариками нивах, лівнів буйволи тягають допотопні

плуги. На дорогах видніють стрункі їзди на добрих конях. Щораз частіше зустрічаються одногорбі й двогорбі верблюди. Ці довгоший «кораблі», лежачи коло залізниць, лівиво повертають свої голови услід за поїздом, немов критично розглядаючи конкурента, що мчить у напрямку пустелі.

На кожній зупинці—пронизливий викрики арабок, що проганяють і відганяють від поїзду дівчату. Арабчата вперто намагаються залізити як не до вагону, то хоч під вагон. Цікавий спосіб носити дітей: вхопивши згибом ліктя дитину за шию, мати притискає голову до свого бедра і так волочить. Карапуз, виваливши очі, вимахує в повітрі руками й ногами і, як видно, вважає цей спосіб пересування за нормальний.

У вечірніх сутінках під'їжджаємо до міста Аллеп або Аллепо. Пригадую, що, власне з цього міста був сирійський диякон Павло, що в половині сімнадцятого століття подорожував по наших землях і залишив цікаві описи життя в Україні та в Московії.

На полустанку до вагону заходить група козаків Запорізького корпусу з 19-20-го року. «Змодернізовані» широкі шаравари, короткі жупанчики кольору хакі, чорні каракулеві шапки з червоними шликами... Через плече—кулеметні

стрічки з набоями... Та це лише вояки іррегулярних арабських відділів.

В Аллепо—пересідка. На станції і в місті повне затемнення. Лише де-не-де блимають скупі темно-сині вогники. Всіх подорожніх європейців, що приїхали з Туреччини—запрошують до офіцера французької розвідки, який на всіх мовах, у звичайній ввічливій розмові—випитує, хто що бачив і чув. Довідавшись, що ми їдемо з Югославії через Грецію—офіцер відкорковує пляшку доброго коньяку й починає дотепно переповідати сербською мовою анекдоти, які оповіли йому чеські офіцери, що прибули попереднім поїздом, теж з Югославії, і йдуть до чеських відділів в Агде. Основа байок, в які вони, здається, самі вірили—це «вездесущність і всемогутність військ советського Руска», які, під різними виглядами, групуються на Балканах для війни з Німеччиною. З «журналістичного обов'язку» спростовуємо ті пісенітніці. Офіцер вислухає уважно і зручно випитує, чого нам в такі неспокійні часи забажалося подорожувати. Відповіді моїх приятелів сербів, задовольняють його скоро, але українця він зустрічає тут вперше і задає ряд роблено-наївних запитань, на які треба не наївно відповісти.

3 приводу одного концерту

Один із найчільніших представників української літератури на чужині таким ядерним висловом охарактеризував нинішнє становище України на міжнародній арені: „Ми є нація в поході. Цей похід охопив усі ділянки матеріального і духового життя і єдиним гаслом його є лише — „Вперед!“

Ці думки мимоволі пригадуються кожному, хто побуває на концерті українського хору і капелі бандуристів під диригуванням Володимира Божика та мистецьким керівництвом Григорія Китастого. Справді, похід української нації в світ, з метою його духового завоювання, розпочатий Українською Республіканською Капеллюю Олександра Кошиця двадцять сім років тому і підтриманий тисячами танцюристів на чолі з Василем Авраменком, є тепер в повному розпалі і завданням нинішньої кількасоттисячної еміграції є його всіляко підтримати та підсилити.

1931 року, коли розгромлені сили української революції донишувалися в рідних землях разом з наступом на „куркуля“, коли світ примирився з московською фікцією УССР і, здавалося, вже немає України і українців, а є лише „щасливі громадяни“ велитенського всесоюзного казана „інтернаціонального перетоплення“, — Василь Авраменко заніс українське ім'я в столицю світової демократії в Нью-Йорк — на Бродвей —

артистичне серце Америки — і там у великанській „Метрополітен Опера“ вивів перед очі багатотисячної міжнародної публіки близько тисячі українських танцюристів і співаків. Той виступ назавжди залишився в історії нашого народу не лише могутньою маніфестацією української національної культури, а й великою маніфестацією актуальності наших політичних вимог.

Дальші тридцять виступів Авраменка у 1932 році на найбільших сценах Америки з нагоди 200-ліття великого Вашингтона і масові виступи його танцюристів на світовій виставці в Чикаго 1933 року — прославили ім'я України по всіх усюдах. І в тому, що проти штучного голоду на українських (не южноруських!) землях протестувала вся преса старого й нового світу, велика заслуга була саме тієї своєрідної й глибоко дохідливої репрезентації.

Нарешті, виступ з українськими дітками в Білому Домі перед 50-тисячним натовпом глядачів, — де знанам, емігрантам, дружина тодішнього президента — пані Елеонора Рузвельт приймала В. Авраменка особисто, висловлюючи свій подив з краси українського танку, — здається, й дотепер приносить нам визнання і щасливі наслідки.

Як азбучна істина, є зрозумілим нам, що цілі томи історії визвольних змагань,

тисячі брошур, сотні меморандумів не зробили б нічого подібного.

Цей екскурс в недалеке минуле ми робимо не для того, щоб нагадати багатьом давно відомі і знані речі, а для того, щоб зайвий раз підкреслити доконечну потребу підсилення нашого походу в світ. Мусимо зрозуміти, що за умов нескінченної війни похід українців має охопити найрізноманітніші сфери життя всіх народів, починаючи від Далекого Сходу і кінчаючи далеким заходом. Це є наказ часу, життєво необхідною вимогою.

Починати (чи скорше — продовжувати давно розпочате) треба від створення дійсно репрезентаційних колективів, що ознайомили б світ з нашими духовими надбаннями. Хор і капела бандуристів уже є одним з таких репрезентаційних колективів, що на своєму прапорі написала заклик про змагання за високомистецьке й ідейне служіння нації; письменники об'єдналися в Мистецький Український Рух, що, на превеликий жаль, покищо законсервувався у вузько національних рамках, не налагодивши навіть зв'язків з відповідними об'єднаннями українців у різних частинах світу, не говорячи вже про чужинські товариства і Академії; підготовлено базу для створення репрезентаційного театру... — І все. Дуже мало, а болю мало! А наші оперові співаки, музики і композитори? А митці пензля і стеки? А наші спортсмени? Що про них знає світ?

Але ж мистецтво — лише одна з ланок того походу, який ми уявляємо, як похід політиків, дипломатів, досконалих мистців свого мистецтва, підприємців, фінансистів, видавців тощо.

Прийшов найвищий час створити такі кадри, вишколити їх, озброїти найновішими досягненнями і потрібними засобами.

„Нація в поході!“ — це не голі слова. Це історичний процес, що його не можна не бачити, і злочинним буде не очолити його і не надати йому відповідних форм та розмірів. В ім'я перемоги найсвятішої ідеї, що ради неї прийняли ми жалюгідне назвисько скитальців, мусимо зрестися теорії „малих діл“, хуторянської обмеженості в мисленні й практиці. Ми не дали світові Бетговена, Гете, Шекспіра, Цепеліна, Нансена, Нобеля, Луї-Пастера, ми не розбили атома і не побудували міжпланетної ракети. Правда. Але ми відстоювали не раз світову культуру й цивілізацію, не одна тисяча наших людей впала на добовищах світу в ім'я вселюдських ідеалів; ми хочемо спокою, прагнемо справедливості і необмеженої свободи, ми просимо векселя від народів усього світу, ми вимагаємо визнання законності наших домагань, ми, нарешті, віримо, бо маємо підстави вірити, що той вексель буде сплачений творами наших Бетговенів, Шекспірів і Пастерів!

Микола Степаненко.

УКРАЇНЦІ В КИТАІ

Як тільки закінчилась війна на Далекому Сході, українська еміграція в Китаї опинилась в дуже тяжкому становищі. Українська колонія в Маньчурії з центром в Харбіні, відразу понала в руки большевиків. Тільки декільком нашим людям пощастило втекти.

У Маньчурії було багато українців, які втекли з СРСР під час війни. Були це переважно засланці або евакуйовані з України на Далекий Схід. Японці держали цих людей в таборах, іноді використовуючи їх до праці. Відколи большевики захопили Маньчурію, доля цих людей стала невідомою. Можливо, що з часом, коли червона армія залишить Маньчурію, декого з наших людей можна буде відшукати, або вони самі зголосяться.

Була загроза, що Тензін Ціндао й Шанхай будуть захоплені китайськими комуністами. Але з приходом американських військ в ці міста становище полегшало.

Проте, правове становище українців в Китаї дуже непевне.

Нові китайські закони дають право на існування й право побуту тільки аполітичним організаціям і особам. Коли людина не може дати гарантії і не заявить, що вона політики не провадить і провадити не буде, то її вишлють з Китаю. Крім цього, кожний чужинець-емігрант, живучи в Китаї, мусить мати гаранта: на випадок, коли він, чу-

жинець, опиниться без праці й заробітку, гарантатор бере його на своє утримання. Гарантії треба мати від фірм і заможних людей.

Правда, китайська влада ще не сказала свого останнього слова в справі еміграції, зокрема української еміграції. Появляються закони в справі німців, жидів, австрійців. Закони ці часто міняються. Зносяться і знов появляються.

Московські большевики провадять скажену пропаганду проти російської еміграції; советські чинники вживають всяких заходів, щоб зліквідувати її остаточно. Українську еміграцію большевики тлумачать перед китайськими й американськими чинниками як „японо-германо-філів“, „коллабораціоністів“ та „воєнних злочинців“.

Одначе, треба зазначити й рідше ствердити, що ніхто з нас і ніде не виступали проти англо-саксів. Єдине, що українці робили, то це — показували японським і китайським чинникам, за що бореться український народ, з'ясували ім, що українці — то не росіяни, відстоювали своє національне „Я“, бо японці не розрізняли українців і росіян.

Сьогодні Шанхай є українським осередком в Китаї. Недавно тут засновано Український Допомоговий Комітет, який ставить собі за завдання — допомогти тим українцям в Китаї, котрі цього потребують та заслуговують.

(З «Нов. Шляху», Вінніпег).

Малий фейлетон.

Міжпланетні люди

Відомий аеронавт професор Аносов винайшов ракету, якою можна дістатися на місяць.
З газет.

І сниться мені — лечу я тією ракеткою прямиєнько на місяць. Визираю по дорозі з віконечка. А навколо, скільки оком сягнеш, міжпланетна порожнеча. Ані тобі поліціантів — щоб перевіряли документи, ані пивної — щоб випити склянку пива, ані табору — щоб заночувати. Сказано — порожнеча! Аж раптом гульк — пливе навпроти мене величезний кам'яний острів, а край того острова походжають троє людей. Серце мені радісно забилося: міжпланетні люди! Куди ж дивиться наша Вільна Академія? Чим цікавляться наші науковці? Хутенько підвертаю свою ракету до острова, затримую її лет, висуваюсь з віконця і давай розмовляти з тими людьми, звісно, на мигах, бо курсів міжпланетної мови у нас покищо ніхто не організував. Отож, одна рука вниз — лечу, мовляв, з землі, друга вгору — лечу на місяць. А ті міжпланетні люди до мене:

— Говори, кажуть, українською мовою, бо ми твоєї мови не розуміємо! Здивований, я ледве не вискочив із ракети. Де ж пак. Тут, у міжпланетних просторах, наші люди. Чи знає про це наша Централь?

— Українці? — питаю.

— Українці, ба навіть українські поети, — відповідають вони.

— Українські поети? Та як же ви, поетичні твори? Ну, без живої природи, без соловейків, без Музи?

— Навіщо нам твоя Муза, коли маюна УНРРА надихає нас ліпше від Музи.

— То й тут є УНРРА?

— Звісно, є.

— І табір, мабуть, є?

— Є й табір.

— Український?

— Український.

— А чи визнають вас тут за українців?

— Тільки до пояса визнають.

— Як то — до пояса?

— Ну, як... Від п'ят до пояса,

кажуть, українець, а вище — ні.

Або навпаки: від голови до пояса українець, а нижче — ні.

— А друга половина — що ж то таке?

— То — державна приналежність!

І раптом усі втрюх до мене:

— Куди тебе, чоловіче, Бог несе?

— Лечу, кажу, на місяць.

— На місяць? Облиш! Ми оце зараз звідти вертаємось. Улаштували на місяці літературну вечірку. Там таке саме: до пояса українець, а вище або нижче — «державна приналежність», Облиш, кажемо! Завертай до нашого табору. У нас тут і Вільна Міжпланетна Академія, і міжпланетна газета, і міжпланетний МУР, і кожен письменник має своє міжпланетне видавництво: сам пише, сам друкує, сам продає свої книжки, а коли ніхто не купує, сам їх і палить. Гайда до нас!

Схопили мою ракету з обох боків і тарабаняють її просто до табору. А вона, та моя ракета підскакує, наче віз на сухому ґруді. От через це я й прокинувся. А прокинувшись, одразу ж звівся і, як той Омелько з «Мартин Борулі», давай видивлятися на свої ноги; чи мої вони, чи, може, не мої? І таки здається мені — голова моя, а ноги — «державна приналежність». Аж захворів від цього. Встаю з ліжка і мерщій поспішаю до таборової лікарні. Така, кажу, й така справа, захворів я на незвичайну хворобу: іноді мені здається, що до пояса я таки є я, тобто українець, а нижче або вище (як коли) — то «державна приналежність». Ну, лікар, спасибі йому, обстежує усього мене, обслушав, обмацав, а потім сказав:

— Ви таки від п'ят до голови і навпаки є українець. А щоб вам не ввижалася «державна приналежність», я вам дам порошків. Вживайте їх тричі на день.

Заспокоїв трохи. Пішов я до своєї кімнати. Тепер лікуюсь тими порошками.

Проте, сон і досі не сходить мені з думки:

Міжпланетні ми люди!

Факт!

Мартин Задека.

Білоруський місячник

Вийшло друге число білоруського літературно-мистецького місячника „Шпіншина“ (орган письменницької організації тієї ж назви). Перші сторінки присвячені 20-літтю об'єднання „Узвисьша“, де надруковані поеми-узвисьненці Владімир Будевка, Язеп Пуца і Владімир Жіллка. Ось ця строфа з поеми Дубовки:

Моє сябри, супельнікі у праці,
Штурмуєте будучі аванпости!

Ми звиклі перешкодов не бояца —

Які сприяють нашому узросту —

цілком характеризує славне в історії білоруського народу „Узвисьша“.

Поезія членів „Шпіншини“ представлена поезіями Н. Арсеневой, М. Седньова, А. Солов'я, Ф. Ільшевича. М. Ковалія і М. Верби. Особливо вирізняється поезія М. Седньова: „Дозвольте вам поставити помнік“, в якій плямується національних зрадників.

Проза репрезентована уривком з високопатріотичного роману Михася Зарецького

„Кривічі“. Цей роман, разом з автором, назавжди зник на батьківщині і до сучасників дійшов лише уривок. Новела узвисьненця Юркі Віцьбіча „Над озером Шпіндин“ присвячена жакливому життю фашистських невільників, білоруських острарбайтерів. Янка Золок надрукував оповідання „Бивай, незворотная“.

У відділі критики надруковано дві великі статті Г. Ольгевича і Глибінного. Білоруській культурній експансії в Польщу присвячено історичний напис „Рукою Андреевой“.

Кінчається місячник деклярацією об'єднання Шпіншина та хронікою.

Від редакції

Редакція «Українські Вісті» звертається до читачів із закликом надіслати спогоди та інші матеріали на тему: «Україна під німецькою окупацією». За надруковані матеріали редакція виплачує гонорар.

Редакція «У. В.» звертається до всіх українських видавництв та до редакцій з проханням надіслати нам порядком обміну по 1 — 2 екземпляри своїх видань.

Редакція «У. В.»

НА ДОПОМОГУ ВЧЕНИМ.

Українська преса в Америці й Канаді принесла з весною 1946 р. відрядну вістку:

У квітні ц. р. остаточно зформувався в північній Америці, себто в США й Канаді, «Комітет по мочі скитальцям—діячам української культури». Пізніше, в травні, опубліковано в американській пресі відозву до українського громадянства в Америці з закликком піти на рятуючі діячі української культури, науки й мистецтва в Європі. Відозва виходить із основ теперішньої політичної ситуації в Європі й стверджує, що після припинення діяльності в таких еміграційних осередках української культури як Прага, Варшава й Берлін, знайшлися поза обсягом впливів Сходу, в демократичних країнах західної Європи, кілька сот українських учених, письменників та мистців без якого-будь варстату праці й майбутність. До всього їхнє життя вічно zagrożене з боку ворогів української науки й культури. Комітет має ім допомогти й закликає українське громадянство Америки «подати ім помічну руку, зберегти їх для українського народу та по своїм силам і при ласкавій допомозі культурників свобідної Америки, приятелів українського народу, дати їм змогу далі творити культурні цінності для людства та для української нації».

Комітет постав з ініціативи проф. Вол. Тимошенка зі Стенфордуніверситету в Каліфонії, проф. Ол. Грановського з університету в Мінесоті, проф. Т. Павличенка з університету Саксачеван у Канаді, проф. М. Чубатого, редактора «Ди Юкраєйнієн Квортєрлі» та Льва Добрянського, з Нью-Йоркського університету. На чолі Комітету стоїть проф. М. Чубатий, секретарює доц. Л. Добрянський, обов'язки скарбника й бюрового діловода виконує п. Юлія Кусий. До Ради Директорів Комітету, крім згаданих науковців, входять відомий амер. письменник і журналіст, автор недавню виданої публікації «Юкраєйнієн» п. В. Г. Чемберлен, проф. колумбійського університету К. А. Наннінг (автор праці

«Юкраєйнієн літератур»), нарешті до Комітету входять як члени: М. Бритський, проф. унів. в Ілінойс, М. Гайдак проф. унів. в Мінесоті, В. Кироконнел, проф. Мек-Местер з унів. в Канаді, О. Недзель, проф. унів. в Ілінойс, Д-р Морей Сенкус з унів. Індіяна, Дж. В. Сінпсон, проф. унів. Саксачеван у Канаді і Ст. Тимошенко (брат Володимирів), проф. Стенфордуніверситету в Каліфорнії та член Американської Академії Наук.

Комітет поставив собі за найближчу мету перевести реєстрацію діячів української культури на чужині, допомогти тим, що бажають переїхати за море, дістатися на американську землю та влаштуватись на якусь пригожу для них працю. Тим то він звертається до українського громадянства за морем із закликком зголошувати готовість підписати викличного листа (афідавт) для одного чи більше діячів української культури, покрити витрати подорожі, чи, врешті, підшукати пригожу працю на місці переїзду. Відозва кінчається такими словами: «Громадяни та Громадянки Вільної Американської Землі! Кидаючи оці слова зазиву до Вас, прохаємо щирої співпраці, щоб спільними зусиллями врятувати українських скитальців-учених—мізок української Нації та українських скитальців-письменників і мистців,—серце українського Народу. Тільки при солідарній співпраці українського громадянства за океаном будемо в силі як не цілковито відвернути від українського Народу катастрофу занепаду української культури, то принаймні цю катастрофу зробити меншою та не так дошкульною!»

Коли брати під увагу сучасне становище українських науковців, письменників і мистців на новій еміграції в Європі й можливості, що стоять перед ними та перед їхньою працею за морем, то треба якнайширше привітати крок наших братів і прихильників в Америці. Це не тільки один із виявів національної солідарності й братньої людяности з їхнього боку, а щось біль-

ше. Це—повне розуміння й почуття відповідальности перед історією за долю української невідфальшованої культури й науки під теперішню пору, почуття, що свідчить про велику культурно-національну зрілість наших заморських братів. Слово, що ми його почули з уст покликаних представників української науки й культури за морем, паде цілющою й заспокійливою краплею на безрадїсну душу багатьох українських науковців на європейському континенті.

Але, щоб це слово стало дійсністю, треба і нам прикласти зусиль та полегшити працю Комітетові. Треба зібрати статистичні дані про фах, вік, стать, наукове минуле, родинний стан і відомості про пляни на майбутнє. Це все треба провести якнайшвидше й організовано. Немає сумніву, що відповідальні чинники на еміграції візьмуться негайно до цієї справи і тим самим із свого боку допоможуть американському «Комітетові по українській культурі» здійснювати його відповідальні завдання.

Адреса Комітету: Mz Lew Dobriansky, New York University—Department of Economics, Washington Sq., New York City, N. V.

Д-р Яр. РУДНИЦЬКИЙ.

Свято-фестиваль

Недавно в Регензбурзі було організовано свято-фестиваль, в якому прийняли участь декілька національностей. Кожна національна група прикрасила свої будинки прапорами і національними емблемами. При вході до українського кварталу транспарант ласкаво запрошує гостей, повівають жовто-блакитні прапори; клечинням, килимами, рушниками уквітчані портрети І. Мазепи, Т. Шевченка, С. Петлюри.

І вже з обїду почалося мистецьке змагання, приуро-

чене до річниці перемоги. Під час цього свята-фестивалу звичайні люди вийшли на сцену показати мистецькі скарби свого народу.

На українській сцені безконечними кадрами проходять виступи дітей, молоді, дорослих. Всі вони були на різному рівні, але всім була характерна непосредня щирість. Шкода, що місцевий комітет не спромігся організувати місцевих акторів і мистців у якусь одиницю. А об'єднувати було що. Окремі виступи запрошених ще раз підкреслюють, що наш нарід таки володіє однією з найбільших у світі мистецьких спроможностей.

Виступають білоруси. За плечей хтось шепче: «А білоруси підтяглися за 25 років». Дійсно, приємно спостерігати, як політично молодий народ так швидко і впевнено заявляє світові про себе.

На російській естраді було продемонстроване Руденко-Макаренко-Сердюченківське «мистецтво». Штукар кепкував з Катерин Шевченка й Островського: вони, мовляв, потопились, а от модерна Катюша хоч і «виходила на берег», проте досі живе, і радів співати «Катюшу» так, «як написав автор». Звичайно, ніхто собі не ворог.

З гучномовця летять «Бризгі шампанського» та інше з репертуару країни, «где так вольно дїшет человек». Групи людей переходять від однієї естради до другої, кожен, як може, висловлює своє захоплення, особливо цікавляться, чи капела Китастого і Божика залишається ще на виступи в Регензбурзі. Хтось зауважує, що коли б держава будувалася піснями, то на цій нещасній планеті ми перші жили б державним життям.

Л. ЛИМАН.

Український вчений геохімік проф. С-ов, що тепер перебуває між нами на еміграції і провадить наукову працю, недавно винайшов новий, з практичного боку в багатьох галузях науки цінний, закон про гетероморфію або перетворення атомів.

За теорією нашого вченого, ті 92 прості елементи, що відомі з хемії, відзеркалюють хемічний склад нашої планети Землі на даному етапі її розвитку. Але в минулі геологічні періоди життя Землі цей склад був інший і простіший, існувало менше елементів, і тими, за автором, первісними елементами були переважно Be, Mg, Ca, Sr, Ba, а також Ra, Fe, Ni. Решта елементів, які авор називає вторинними, постали з первинних в процесі гетероморфії чи перетворення значно пізніше. При цьому перетворенні діяли такі правила чи закони:

1) Зберігається рівність величин позитивних зарядів в атомових ядрах тих елементів, що розпадаються, і тих елементів, що синтезуються (утворюються), напр: 2 атоми магнія (в сумі 24 зарядів) перетворюються на один атом натрію (11 зарядів), один атом алюмінію (13 зарядів) або один атом заліза (26 зарядів) перетворюється на два атоми алюмінію (в сумі 26 зарядів)

2) Зберігається рівність сум валентцій між елементом чи групою їх, що розпадаються, та тими елементами, що синтезуються.

Радіоактивний процес—розпадкалію, що дає кальцій, і рубідій, що має стронцій,—та розпад інших радіоактивних елементів є обумовлені явищем гетероморфії чи перетворення, причому цей процес характеризується віддачею енергії. Оберненого процесу, тобто перетворення атомів з поглинанням енергії в лабораторних умовах тим часом ще не досягнуто, але в глибинах землі такий процес має місце. Це явище гетероморфії атомів в одному і другому напрямку нагадують відоме подібне явище з хемії, явище перетворення матерії у вигляді ендотермічних (що поглинають тепло) і екзотермічних (що видляють тепло) реакцій. За думкою нашого вченого, більшість елементів, що складають горішні шари земної кулі, особливо силікатні (кремністі) і алюмосилікатні породи, є вторинними елементами. Первинні ж елементи складають глибину землі і творять там переважно залізисто-магнізійні породи. Найбільше розповсюдженням первинним елементом мусів би бути, на думку автора, елемент магній, однак, за підрахунком вченого, у всій земній кулі магнію є щось коло 20%.

Але спостереження і досліди над хемічним складом небесних тіл-планет показують, що деякі з них мають в собі до 40% магнію. Очевидно, подібний вміст магнію раніше могла мати і наша планета-Земля, але такий період, ранній період свого життя, наша Земля вже давно перейшла і постарілась, інші тіла-планети цей ранній період переживають лише тепер. А наука стверджує, що життя і розвиток небесних тіл діють за одними законами.

Практичні наслідки винаходу нашого вченого можуть бути дуже великі. Бс ж у науці маємо багато питань, розв'язання яких натрапляють на великі науково-теоретичні труднощі. А користуючись ідеями нашого вченого, ті питання можуть бути по-іншому і, можливо, правдивіше й швидше розв'язані. До них належать проблеми остигання земної кулі, баліяс запасів теплової енергії землі, теорія утворення гіпербазитових (досить лужних, залізисто-магнізійних) порід і класифікації їх, парагенеза (спільне походження багатьох мінералів, теорія утворення нафти, теорія міграції (переміщення) і концентрації елементів в земній кулі). Можливо, що це явище гетероморфії атомів є особливою властивістю живим організмам.

Короткі висновки нашого вченого вже опубліковані в пресі і цим вони є, так би мовити, запатентовані за іменем українського вченого. Його ідеї, сподіваємось, знайдуть широкий відгомін в наукових працях не лише українських, а і світових вчених.

Проф. Дубинець.

ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ

- 30 квітня ц. р. одна з філадельфійських радіостанцій виготосила в англійській мові промову п. Олександра Яремка про Україну.
- Заходами Українського Допомогового Комітету в Куритїбі (Бразилія), —концертом та добровільними латками—зібрано на 1. 2. 46. р. на поміч українським скитальцям біля 3 тис. доларів. Збірка триває далі.
- КАНАДА. Тут видруковано промову посла Канадїйського парламенту А. Глинки, виготосену в оттавському парламенті 25 березня 1946 року в обороні українців-скитальців, —окремою брошурою, в англійській мові.
- ЛОНДОН. УНРРА приставила 130 тис. тонн харчів для України та Білорусі.
- ФЮСЕН. Велику українську бібліотеку з Фюсену перевезено до Міттельвальду.
- Новий Ульм. В-во «ПРОМЕТЕЙ» видає книжку «Головні Правила Українського Правопису» впорядкованого Гр. Шевчуком, на основі Всеукраїнського Академічного правопису 1929 р.
- «Перемога» (Укр. часопис в Аргентині) На конференції американського товариства допомоги народам СССР Едлард С. Картер заявив, що в Україні є 1. 200 тис. сиріт. Їхні батьки загинули на війні, вивезені до Сибїру, до Туркестану, або до Німеччини і почаста забїті в концлагерях.
- З 964 студентів ДП на американській окупаційній зоні в Німеччині 20% є українці.

АНАТОЛЕВІ й ГАЛИНІ КОЗАРАМ

з нагоди шлюбу складають найсердечніші вітання та побажання друзі й знайомі.

ОГОЛОШЕННЯ

Дня 9. 6. 46. загублено документи на ім'я ЮРКА ДЯЧЕНКА, нар. 10. 12. 1928. Хто знайшов ці документи, прошу повернути їх до секретаріату нашого табору, за що одержить грошову винагороду.

Видас Сїлка Українських Письменників та Журналістів в Ульмі.
РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ.
АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: «Ukrainski Wisti».
Neu Ulm, Reinhardt Kaserne.
Permitted by authority of Military Government.
U 25. 5. 6. 46. R. Abt. Nue Ulm

ЗВІДУСІЛЬ

○ Папа Пій XII наказав запровадити в Китаї ієрархію католицької церкви. До цього часу Китаї все ще вважався місціонерською країною. Кадінал Тєн буде пекінським архієпископом і головою китайського Єпископату.

○ Тридцять два кореспонденти, що беруть участь в Нюрнберзькому процесі, голосували з приводу можливих вироків над воєнними злочинцями. Одноголосно припуюскають смертний вирок Герінгові, Рібентропові та Кейтельсбруннерові. Більшість кореспондентів вважає, що така ж доля чекає Геса, Кайтеля, Розенберга, Франка і Заукеля. Великі надїї вийти з процесу цілими мають Фріше, Нойрат і Шахт.

○ Під час святкування тисячоліття манастиря в Рїда (Болгарія) керівник комуністичної партії Дїмїтров звернувся з посланням до болгарської православної церкви, в якому просить її не включати в молитви королівську сім'ю і монархію. Болгарська церква,—говориться в посланні,—повинна стати дійсно республіканською прогресивною народною церквою.

○ В Манджурії живе близько 1300 тис. японських колонїстів. До 30 серпня 1946 року вони повинні залишити Манджурію і повернутись на свою батьківщину.

ООН ЧИ ОН?

Пресовий відділ Об'єднаних Націй звернувся до всіх газет з проханням закреслити в скороченні ООН (Організація Об'єднаних Націй) перше «О», залишивши ОН (Об'єднані Нації).

НА ЗЕЛЕНОМУ КЛИНІ

Канадїйська газета «Новий шлях» містить цікаву статтю про життя українців на Далекому Сході, уривки з якої містимо нижче:

Жахливі наслідки політично-економічного поневолення України привели до масової еміграції її народу. Часто з теренів України примусово спроваджували цілі ешельони. Один з таких осередків, спеціально вибраних з метою денационалізації переселеного українства, був Далекій Схід, або, як його називають, «Зелена Україна».

За советським переписом 1939 року загальна кількість населення Далекосхідного краю становила 2, 338 тис. чоловіка, з яких 1. 170 тис. українці. Отже, більша половина населення підсоветського Далекого Сходу є наші люди, що беруть там чинну участь у всіх проявах господарського життя.

Воєнна хуртовина в Європі спричинилася була до значного збільшення населення Далекого Сходу, в першу чергу за рахунок евакуйованих українців.

Москва вивозила українське населення в Сибір і на Далекій Схід не тільки тому, щоб не залишити його німцям, але й тому, щоби послабити визвольний рух українського народу, на поширення якого в час воєнного зудару вона задалегідь сподівалася.

Слідуючи за передачами советських радіостанцій Далекого Сходу, можна було легко встановити серед евакуйованих українців прання повертатися на Україну. Російське радіо і пропаганда всіма

силами, включно до поліційних заряджень, намагалась придушити та паралізувати ці намагання вивезених українців. У різний спосіб хотіли вони затримати там українських переселенців.

На початку війни, пропаганда серед українців Далекого Сходу велася виключно російською мовою, а вже в 1943 році почались радіопередачі з майже всіх станцій українською мовою. Тепер цих радіопередач нема. Не чути слів: «Україна, український, свобода, незалежність» і т. д., тоді як раніше незалежність України згадувалася аж занадто часто. Тепер повернулося до «общеруського котла».

Незважаючи на переважну більшість українців на Далекому Сході, там не існує жадної української школи чи часопису.

В найважливіших ділянках господарства Далекого Сходу українці становлять більшість: в с.-г. їх 80%, в залізничному транспорті 70%, в копальнях 60%, в рибних промислах 40%. Але адміністративний і політичний апарат виключно в руках росїян.

Наведені факти з життя українців на Далекому Сході наочно показують ті надзвичайні зусилля більшовиків яко мога швидше денационалізувати місцевих українців, придушити в них будьякий вияв національної свідомости та прилучити їх до «общеруського котла», де вже вони не зможуть подати власного голосу про свою окремість та свої стремління.